

Roger Peltonen, SG

Februar 2005

Fattigmans kristall - Köyhän kristallia - Poor mans crystal - Kristall der Armen Prospekt der Ausstellung Pressglas im Finnischen Glasmuseum Riihimäki 1990

Zur Verfügung gestellt von Herrn Roger Peltonen. Herzlichen Dank!

SG: Roger Peltonen hat zugleich mit seinem Artikel zur Deckeldose „Vögel in einem Taschentuch“ von Riihimäki 1939 den Prospekt einer Ausstellung Pressglas im Finnischen Glasmuseum Riihimäki 1990 zur Verfügung gestellt. Auch wenn hier die 4 Seiten nur als Faximile dokumentiert werden können - der finnische bzw. schwedische Text nicht übersetzt wurde - sind die Seiten doch interessant. Außerdem sprechen die Bilder für sich - viele waren bereits auch in der Pressglas-Korrespondenz. Offenbar hat 1990 der dänische Sammler Michael Bloch viele Gläser seiner umfangreichen Sammlung der Ausstellung zur Verfügung gestellt. Andere Gläser kamen aus Aalborg Historiske Museum, Dänemark, Växjö glasmuseum / Smålands Museum, Schweden. Dr. Jan Kock hat damals mitgearbeitet, der für die Pressglas-Korrespondenz schon viele Reprints dänischer Glaswerke zur Verfügung stellte. Vorbereitet wurde die Ausstellung von Kaisa Koivisto vom Finnischen Glasmuseum Riihimäki.

Text: Michael Bloch, Kaisa Koivisto. Übersetzung: Eeva Lindholm. Sammlungen: Jan Kock, Aalborg Historiske Museum, Dänemark, Växjö glasmuseum / Smålands Museum, Schweden, Layout: Kaisa Koivisto © Michael Bloch, 1990. © Suomen lasimuseo, Finlands glasmuseum 1990

Peltonen: In diesem Prospekt wird allgemein über die Herstellung von Pressglas geschrieben, mit Bildern, die uns schon aus verschiedenen Katalogen bekannt sind. Das Interessante sind allerdings einige Bilder auf Seite 2 aus einem Katalog über Pressglas-Formen Fr. Wilhelm Kutzscher. Der Bildtext lautet: „Die deutschen Formenfabriken haben Formen überall in Europa geliefert. Die Form Nr. 294 ist beim Glaswerk Riihimäki in der Produktion gewesen“.

SG: Die Dokumentation war ein guter Anlass, die vielen Beiträge und Musterbücher wieder einmal zusammenzustellen, die zu Pressglas aus Dänemark, Finnland, Norwegen und Schweden in der Pressglas-Korrespondenz bereits erschienen sind. Die Liste ist sehr umfangreich, aber wahrscheinlich nicht vollständig.

Allen die daran mitgewirkt haben, soll hier nochmals gedankt werden: besonders Lise und Dan Andersen, Ulrich E. J. Dollinger, Dr. Jan Kock, Roger Peltonen und Klaudia Scharein.

Siehe auch:

- PK 2005-1 Peltonen, Die Dose „Vögel in einem Taschentuch“ von Riihimäki 1939
- PK 2000-4 SG, Kurze Übersicht zur Glas-Herstellung in Finnland
- PK 2000-4 SG, Kurze Übersicht zur Glas-Herstellung in Schweden und Finnland
- PK 2000-4 SG, Elisa Steenberg, Svenskt 1800-tals pressglas, Stockholm 1949 u. Svenskt adertonhundredratalsglas - en konsthistorisk studie, Stockholm 1952
- PK 2000-4 Scharein, Schwedisches Pressglas des 19. Jahrhunderts
Auszug aus Steenberg, Svenskt 1800-tals pressglas, 1949
- PK 2000-4 Scharein, Die Entwicklung der Gläser-Modelle
Auszug aus Steenberg, Svenskt adertonhundredratalsglas, 1952
- PK 2000-4 Scharein, Glas-Bestände in Haushalt und Geschäft aus Statistiken 1800-1900
Auszug aus Steenberg, Svenskt adertonhundredratalsglas, 1952
- PK 2000-4 Scharein, Schwedisches Pressglas in den Musterbüchern von ca. 1850 bis 1904
Auszug aus Steenberg, Svenskt adertonhundredratalsglas, 1952
- PK 2000-4 Scharein, SG, Verzeichnis der erhaltenen Musterbücher in Schweden
Auszug aus Steenberg, Svenskt adertonhundredratalsglas, 1952

- PK 2000-4 Scharein, Glashütten Schweden, Distrikt Kronoberg / Småland
Auszug aus Nordström 1986
- PK 2000-4 Scharein, Kommt diese Fußschale aus Reijmyre oder Kosta?
- PK 2000-4 Scharein, Pressglas - in Schweden gemacht oder erworben
- PK 2000-4 Scharein, Pressglas aus Schweden
- PK 2000-4 SG, Scharein, Pris-Courant på Kosta Glasbruks tillverkningar 1855 (Auszug)
- PK 2000-4 SG, Scharein, Musterbuch Limmareds och Bollsjö Glasbruks 1863
- PK 2000-4 SG, Scharein, Musterbuch Steninge Glasbruks 1876
- PK 2000-4 SG, Scharein, Pris-Courant på Limmareds och Bollsjö Glasbruks Tillverkningar 1863
(Auszug)
- PK 2000-4 SG, Scharein, Pris-Courant Steninge Glasbruks af släta, slipade och pressade Glasvaror
1876 (Auszug)
- PK 2000-4 SG, Scharein, Musterbuch Kosta Glasbruks 1855
- PK 2000-5 Scharein, Häupter schwedischer Monarchen
- PK 2000-5 Scharein, Pressglas aus Schweden; Nachtrag zu PK 2000-4
- PK 2000-6 Scharein, Gläser aus Schweden und von Mühlhaus; Nachtrag zu PK 2000-5
- PK 2000-6 Scharein, Gläser aus Schweden, Bemerkungen; Nachtrag zu PK 2000-5
- PK 2000-6 Scharein, Pressglas aus Schweden; Nachtrag zu PK 2000-4
- PK 2000-6 Steenberg, Svenskt adertonhundredtalsglas - en konsthistorisk studie
Auszug aus Steenberg, Stockholm 1952
- PK 2000-6 Steenberg, Glas-Bestände in Haushalt und Geschäft aus Statistiken 1800-1900
Auszug aus Steenberg, Stockholm 1952
- PK 2001-2 Scharein, Fußschale aus Kosta oder Reijmyre? Pressglas aus Schweden;
Nachtrag zu PK 2000-4
- PK 2001-2 Scharein (Übers.), Gedeckt mit Pressglas. Volksglas in 150 Jahren.
- PK 2001-2 Steenberg, Schwedisches Pressglas: Ökonomie, Verkaufs-Organisation und Technik der
schwedischen Glas-Produktion
- PK 2002-5 SG, Peltonen, Pressglas und Andenken-Becher aus der Glashütte Iittala, Finnland
- PK 2002-5 SG, Peltonen, Reprints von Musterbüchern finnischer Glaswerke (auch Pressglas)
- PK 2002-5 SG, Reprints von Musterbüchern dänischer Glaswerke, die vom Verein "Glashistorisk
Selskab Aalborg * 1976" herausgegeben wurden
- PK 2002-5 Anhang 07, SG, Dollinger, Prisliste over Belysningsartikler Slebne og pressede Glas fra
Aarhus Glasværk AG 1901 (Auszug)
- PK 2003-1 Andersen, Eine MAIL aus Dänemark zum Thema Pressglas
- PK 2003-1 Lie, Hadelandsglass 1850-1900 / Norwegen (Auszug Pressglas)
- PK 2003-1 Billek, Kommentar zum Preiskurant Hadeland 1867 aus Lie 1994, S. 29
- PK 2003-1 Peltonen, Eine MAIL aus Finnland zum Thema Pressglas, Fußschale Kastrup
- PK 2003-1 Peltonen, Ausstellung "Presset Glas fra USA & Europa af Michael Bloch's Samling",
Anneberg Samlingerne, Dänemark 2002
- PK 2003-1 Anhang-05, SG, Dollinger, Musterbuch [Pressglas] Kastrup / Fyens 1934 (Auszug)
- PK 2003-1 Anhang-06, SG, Kock, Musterbuch [Pressglas] Kastrup / Fyens 1950 (Auszug)
- PK 2003-1 Anhang-07, SG, Peltonen, Musterbuch Wiialan Lasitehdas 1915
- PK 2003-1 Anhang-08, SG, Peltonen, Priskurant Notsjö Glasbruks 1882 (Auszug)
- PK 2003-1 Anhang-09, SG, Peltonen, Musterbuch Notsjö Glasbruk Costiander & K:i, Urjala 1926
- PK 2003-1 Anhang-12, SG, Peltonen, Kuvasto P [Musterb. Pressglas] Karhula - Iittala 1922 (Auszug)
- PK 2003-2 Andersen, Die dänischen Glaswerke Conradsminde (1830-1857), Myhlenberg (1852-1863)
und Aalborg (1852-1922)
- PK 2003-4 Peltonen, Fußbecher mit Rundrippen-Dekor von Iittala und Marimekko, Finnland
- PK 2004-1 SG, Ein neues Buch: Dänisches Pressglas 1850 - 1950 von Michael Bloch, København
- PK 2004-2 Andersen, Gläser aus dem Pressglas-Service „Broksø“ von Holmegaard 1939 - 1950
- PK 2004-2 Bloch, SG, Pressgläser aus Bloch, Danks presset glas 1850-1950
Parallelen zu Pressglas anderer Glaswerke
- PK 2004-2 SG, Kurze Zeittafel der dänischen Glaswerke
- PK 2004-2 Anhang 00, SG, Kock, Priis-Courant over Glasfabricata fra Glasværkerne Mylenberg og
Aalborg 1859
- PK 2004-2 Anhang 08, SG, Kock, Musterbuch Holmegaards Glasværk A/S, 1938 - 1941
(Auszug Pressglas)
- PK 2004-2 Anhang 09, SG, Kock, Musterbuch Kastrup / Fyens Glasværk, København, 1910
(Auszug Pressglas)
- PK 2004-2 Anhang 10, SG, Kock, Musterbuch Fyens Glasværk A/S, Odense, 1899 (Auszug)
- PK 2004-2 Anhang 17, SG, Kock, Musterbuch Kastrup Glasværk, København, 1886 - 1900
(Auszug Pressglas)

Abb. 2005-1/311

Prospekt der Ausstellung Pressglas im Finnischen Glasmuseum Riihimäki 1990, S. 1 - 4, Sammlung Peltonen

Fattigmans KÖYHÄN KRISTALLIA kristall

PURISTELASI

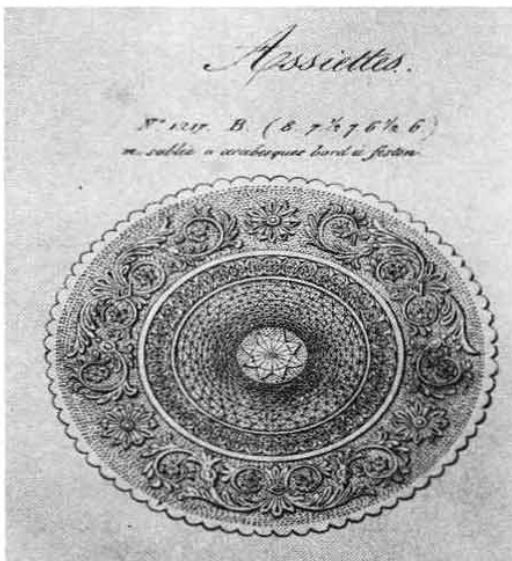
Puristelasia valmistetaan muotissa puristimen eli prässin avulla. Puristelasimuotti on kolmiosainen: varsinaisen muottiosan päällä on reunaa muotoileva rinki ja esineen sisäosan muotoilee painin eli malli eli peekeli. Valmistusmenetelmästä johtuen puristelasiesineen ulko- ja sisäpinta voivat olla erilaiset. Tämä erottaa puristelasin puhalletusta lasista, jossa esineen sisäpinta seuraa aina ulkopintaa.

Vanhimmat puristetut lasiesineet on valmistettu Egyptissä n. 2500 eKr. Nämä esineet ovat liitteitä amuletteja tai helmiä. Maljojen jalkoja ja karahvien tulpia valmistettiin puristamalla jo 1700-luvun lopulla Englannissa. Myös nappeja on valmistettu puristamalla. Kiinassa tiedetään valmistetun puristelasia 1600- tai 1700-luvulla, mahdollisesti paljon aikaisemminkin. Kaikki nämä varhaiset esimerkit valmistettiin ilman mekaanista puristinta.

YHDYSVALLAT

Puristelasin valmistus alkoi Yhdysvalloissa 1820-luvulla. Vanhin patentti, jota pidetään puristelasiin liittyvänä, on John P. Bakewellille vuonna 1825 myönnetty patentti huonekalujen valmistimen valmistusmenetelmän parantamiseksi. Patenttiehdot viideltä seuraavalta vuodelta varmistavat, että käyttökelpoinen puristelasin valmistusmenetelmä kehitettiin Yhdysvalloissa vuoteen 1830 mennessä. Vaikka muottiin puristaminen onkin vanhempi ajatus, on kuitenkin selvää, että paininvivulla toimiva prässä on amerikkalainen keksintö.

Muottien epätasainen lämpötila aiheutti puristelasiesineiden pinnan rosaisuutta. Siksi vanhoissa malleissa on usein tiheä pintakuviointi, joka peittää mahdolliset valmistusvirheet. Tulikiilloituksen keksiminen ratkaisi ongelman osittain. Kun esinettä lämmitetään hiukan, sulaa pinta tasaiseksi. Usein esinettä muotoillaan puristamisen jälkeen: pohjaan kiinnitetään metallitanko eli puntteli, esinettä lämmitetään ja sen reuna muotoillaan eli driivataan lopulliseen muotoonsa. Näin voidaan esim. kulhosta tehdä lautanen ja siis samalla muotilla valmistaa erilaisia esineitä.

Ranskalaisen tukkuliikkeen Launay Hautin & Cien kuvastosta n. vuodelta 1840. Ur den franska partiäffären Launay Hautin & Cies priskurant från c. år 1840. (Sellner: Glas in der Vervielfältigung. Bergbau- und Industriemuseum Ostbayer 1986.)

PRESSGLAS

Puristelasiprässä Glaspress
Die Fabrikation und Raffinierung des Glases

Pressglas tillverkas i form med hjälp av en press. Formen består av tre delar; den egentliga formen samt en pressring eller stämpel, som ger formen åt föremålets inre. Beroende på tillverkningen kan föremålet vara olikå på yttre och inre sidan. Detta skiljer pressglasets från blåst glas, vars inre sida alltid följer föremålets yttre form.

De äldsta pressglasföremålen framställdes i Egypten ca 2500 f.Kr. Föremålen är antingen platta amuletter eller pärlor. Redan i slutet av 1700-talet tillverkades foten på skålar och karaffproppar i England med pressmetoden. Även knappar har tillverkats med samma metod. Man vet, att i Kina har pressglas framställts redan på 1600- eller 1700-talet, möjligtvis ännu mycket tidigare. Alla dessa tidiga exempel framställdes utan mekanisk press.

FÖRENTA STATERNA

I Förenta Staterna påbörjades pressglastillverkningen på 1820-talet. Den äldsta patenten, som anses anknyta sig till pressglasets, beviljades John P. Bakewell år 1825 för förbättring av metoden i möbelhandtagstillverkningen. Patentdata över de fem därpå följande åren bekräftar, att en brukbar metod inom pressglasframställningen utvecklades i Förenta Staterna före år 1830. Även om pressning i form är en äldre ide, är det dock klart, att en med hävstång försedd press är av amerikansk ursprung.

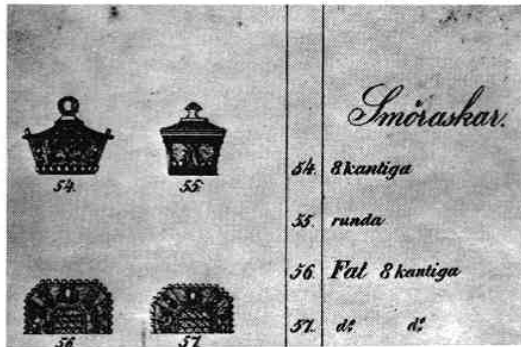
På grund av formens ojämn temperatur var pressglasföremålens yta ojämn. Därför har de äldre modellerna ofta ett tät ytmönster, som täcker eventuella tillverkningsfel. Uppfinnandet av eldpoleringen löste delvis problemet. Då föremålet uppvärms en aning, smälter dess yta så, att den blir jämn. Föremålet omformas ofta efter tillpressning; i bottnet fästes en stång eller s.k. puntel, föremålet uppvärms och dess kant omformas eller drivs i sin slutliga form. Så kan t.ex. en skål formas om till tallrik och med en och samma form alltså tillverkas olika föremål.

Abb. 2005-1/312

Prospekt der Ausstellung Pressglas im Finnischen Glasmuseum Riihimäki 1990, S. 2, Sammlung Peltonen

RUOTSI, NORJA JA TANSKA

SVERIGE, NORGE OCH DANMARK

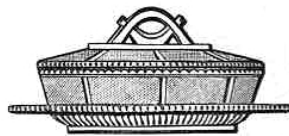

Reijmyre 1853, Ruotsi, Sverige. 4-kulmainen neulavati kuului myös Nuutajärven varhaisuutuutontoon. Det 4-kantiga nålfatet var också en av Notsjös första modeller. (Nisbeth-Fogelberg: Reijmyre Glasbruk. Linköping 1960.)

Pohjoismaista ensimmäisenä puristelasia alettiin valmistaa Ruotsissa Reijmyren lasitehtaassa 1830-luvulla. Muotteja ostettiin ulkomailta, mutta valmistettiin myös Ruotsissa. Vaikka osa muotteista olikin kotimaisia, olivat mallit yhtä kaikki ulkomaisia, kopiaitu joko esineistä tai tehtaiden kuvitetuista hinnastoista. Ruotsin puristelasituotanto oli Pohjoismaiden laajin. Johtavat valmistajat olivat Kosta, Reijmyren ja Edan lasitehtaat.

Norjalainen Hadelands lasitehdas modernisoitiin 1850-luvun alussa ja uudistuksiin kuului mm. puristelasin valmistus, joka alkoi vuonna 1855. Tanskassa puristelasin valmistusta kokeiltiin Holmegaardissa ja Conradsmindessä jo 1850-luvulla, mutta varsinaisesti puristelasituotanto alkoi vasta vuonna 1875, jolloin Kastrupin lasitehtaalle asennettiin puristelasiprässit.

1800-luvun lopulla myös Aalborgin lasitehdas alkoi valmistaa puristelasia. Vuonna 1910 painetun tuotekuvaston mukaan sekä Fynin että Kastrupin lasitehtaalla oli laaja puristelasimallisto.

1334

Eda 1890, Ruotsi, Sverige. Sama koristeaihe on kuullut Suomessa sekä Nuutajärven että Karhulan tuotantoon. Samma motiv har i Finland hört till både Notsjös och Karhulas produktion.

Hadeland 1889, Norja, Norge. Sama malli oli myös liittalan lasitehtaan tuotannossa. Samma modell framställdes också i littala.

Av de nordiska länderna var Sverige den första, som började pressglasframställningen i Reijmyre glasbruk på 1830-talet. Formar inköptes från utlandet men framställdes även i Sverige. Fastän en del av formerna var inhemska, var alla modeller utländska, kopierade antingen direkt från föremålen eller fabrikanas illustrerade priskuranter. Sverige hade den mest omfattande pressglasframställningen i Skandinavien. Ledande framställare var Kosta, Reijmyre och Eda.

Det norska Hadelands glasbruket moderniserades i början av 1850-talet och till moderniseringen hörde bl.a. pressglas-tillverkningen, som började år 1855. I Danmark prövades pressglasframställningen i Holmegaard och Conradsminde redan på 1850-talet, men den egentliga produktionen påbörjades först år 1875, då en glaspress installerades på Kastrup glasbruk.

I slutet av 1800-talet började också glasbruket i Aalborg framställa pressglas. Enligt den år 1910 tryckta priskuranten hade både Fyn och Kastrup omfattande pressglasurval.

192

193

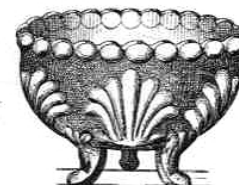
198

199

201

200

Aalborg 1800-luvun loppu, Tanska, slutet av 1880-talet, Danmark. Sockerikkomalli 192 oli myös Nuutajärven tuotannossa. Sockerikålen 192 framställdes också i Notsjö.

723

798

829

Kastrup 1910, Tanska, Danmark. Malli 798 kuului Nuutajärven tuotantoon vuodesta 1893. Malli 829 on ollut lähes samanlainen Karhulan tuotannossa. Modellen 798 upptogs i Notsjös produktion år 1893. Modellen 829 har också framställt nästan likadan i Karhula.

Abb. 2005-1/313

Prospekt der Ausstellung Pressglas im Finnischen Glasmuseum Riihimäki 1990, S. 2, Sammlung Peltonen

EUROOPPA

EUROPA

Puristelasin valmistus mahdollisti pitkien sarjojen tuottamisen edullisesti. Teollinen vallankumous laajensi markkinoita ja on sanottu, että puristelasi mahdollisti lasin käytön yleistymisen köyhimmissäkin kodeissa. Menetelmä yleistyi Euroopassa nopeasti 1830- ja 1840-luvulla. Ranskalaiset Baccarat'n ja St. Louis'n lasitehtaat aloittivat vuoden 1830 paikkeilla. Englannissa, Saksassa ja Böömissä valmistus vakiintui 1840-luvulla. Malleja kopioitiin tehtaalta toiselle ja myöhemmin muotitehtaat yhtenäisivät osaltaan mallistoa. Englannissa uusi malli oli mahdollista rekisteröidä jo vuodesta 1839 alkaen, mutta suoja kesti vain 12 kuukautta, myöhemmin kolme vuotta.

Nr. 314

Nr. 315

Nr. 319

Nr. 320

Nr. 324

Nr. 325

Nr. 292

Nr. 293

Henry Greene and Co:n tuotteita Pottery Gazette -lehdessä vuonna 1887. Henry Greene and Co:s produkter i journalen Pottery Gazette år 1887. (Lattimore: English 19th-Century Press-Moulded Glass. 1979)

Pressglasframställningen möjliggjorde förmånlig tillverkning i långa serier. Industrirevolutionen utvidgade marknaden och det har sagts, att tack vare pressglaset förbruket av glas blev allmännare även i de fattigaste hem. Metoden spred sig snabbt i Europa på 1830- och 1840-talet. De franska fabrikerna Baccarat och St. Louis började sin produktion på 1830-talet. I England, Tyskland och Böhmen stadgade sig tillverkningen på 1840-talet. Modeller kopierades från en fabrik till den andra och senare förenhetligade formfabrikerna urvalet för sin del. I England var det möjligt att registrera en ny modell redan från och med i början av år 1839. Modellskyddet varade först enbart 12 månader men förlängdes senare till tre år.

Nr. 294

Nr. 295

Saksalaiset muotitehtaat ovat toimittaneet muotteja kaikkialle Eurooppaan. Malli 294 on kuulunut Riihimäen tuotantoon. Tyska formfabriker har levererat formar överallt i Europa. Modellen 294 har hört till Riihimäki glasbruks produktion. (Pressglas-Formenkatalog Fr. Wilhelm Kutzcher, Freital-Deuben.)

Abb. 2005-1/314

Prospekt der Ausstellung Pressglas im Finnischen Glasmuseum Riihimäki 1990, S. 2, Sammlung Peltonen

SUOMI

Suomessa puristelasin valmistus alkoi vuonna 1851 Nuutajärvellä. Puristelasi liittyi osana tehtaan omistajan toteuttamiin monein uudistuksiin. Muotit olivat ulkomaisia, mahdollisesti ruotsalaisia. Mallisto viittaa Ranskaan tai Belgiaan, mistä myös ensimmäiset ruotsalaiset mallit olivat peräisin.

Ensimmäiseksi puristelasin valmistajaksi Suomessa on arveltu vuonna 1812 Mustasaareen Vaasan ulkopuolelle perustettua Grönvikin lasitehdasta. Puristelasin valmistusta alettiin suunnitella vuonna 1839, koska Saksasta ja Venäjältä tuotu puristelasi oli osoittautunut suosituksi. Menetelmän taitavaa tekijää ei kuitenkaan löytynyt. Vuonna 1885 myi Grönvikin omistaja lasiprässin ja seitsemän vuotta liitalan lasitehtaalle. Grönvikin lasitehdas oli tällöin jo erikoistunut ikkunalasin valmistukseen. Kyseessä ei ollutkaan vanha puristelasiprässi 1840-luvun alusta, vaan prässi, joka oli tullut muun irtaimiston mukana Himangalla sijainneelta vuosina 1875–1879 toimineelta Rauman lasitehtaalta. Prässi muutettiin mainitaan kirjeenvaihdossa vuodelta 1882. Pohjanmaalta peräisin olevat heikkolaatuiset puristelasisineet ovat mitä ilmeisimmin Rauman lasitehtaalla tehtyjä.

Seuraavaksi puristelasia alkoi Suomessa valmistaa liitalan lasitehdas. Jo perustamisvuonna 1881 tehtaalle saatiin oma muottiseppä, Frans A. Andersson, joka vuonna 1883 muutti Nuutajärvelle. Vuonna 1894 liitalaan saatiin uusi taitava muottiseppä, Alfred Gustafsson. Molemmat olivat ruotsalaisia. Näiden kahden muottiseppän käsialaa ovat vaakuna- ja suurmieslasit, joita pidetään ensimmäisinä suomalaisina puristelasimalleina. Mm. Yhdysvalloissa oli kansallisten merkkihenkilöiden kuvaaminen puristelasissa 1800-luvulla suosittua, eikä malleja voi sinänsä siis pitää erityisen omaperäisinä.

Seuraavien lasitehtaiden tuotantoon on jossakin vaiheessa kuulunut puristelasi: Nuutajärvi 1793—, liitala 1881—, Karhula 1889—, Viiala 1890—1938, Gerknäs 1908—1925, Riihimäki 1910—1990, Kara 1918—1921, Ryttylä 1920—1937, Kauklahti 1923—1952, Kumela 1937—1983, Puristelasi Oy 1947—1954 ja Mäntyharju 1968—1971.

2471

Riihimäki 1915. Ranskalaiselta Baccarat'n lasitehtaalta peräisin oleva malli oli liitalan, Karhulan, Kauklahtien, Nuutajärven, Riihimäen ja Viialan tuotannossa. Den ursprungligen i Frankrike på Baccarat's glasbruk framställda modellen tillverkades också i liitala, Karhula, Köklax, Notsjö, Riihimäki och Viiala.

51.a

51.b

Nuutajärvi Notsjö 1927. Muottiseppä Frans A. Andersson on tehnyt oikeanpuoleiseen lautaseen muotin vuonna 1897. Formmakaren Frans A. Andersson har år 1897 tillverkat formen till den högra tallriken.

FINLAND

Socketter-och Geléskålar. Sokuri-ja Hyyteläastiotta.

A			A			A			A		
Pressad större på hög fot.			Pressad mindre på hög fot.			Pressad större på låg fot.			Pressad mindre på låg fot.		
hög	c. l.	M. p.	hög	c. l.	M. p.	hög	c. l.	M. p.	hög	c. l.	M. p.
1132	35	65	1133	15	28	1134	30	40	1135	15	28

Nuutajärvi Notsjö 1885

I Finland påbörjades tillverkningen av pressglas år 1851 i Notsjö. Pressglaset var en av bruksägaren igångsatta talrika försnyelser. Formerna var utländska, möjligen från Sverige. Modellerna hänvisar till Frankrike och Belgien, varifrån även de första svenska modellerna härstammade.

Som den första finländska pressglastillverkaren har förmodats den i Korsholm, utanför Vasa år 1812 grundade Grönvik glasbruk. År 1839 började man planera framställning av pressglas, emedan det från Tyskland och Ryssland hämtade pressglaset visat sig vara populärt. Men för metoden hittades ingen skicklig tillverkare. År 1885 sålde dock Grönviks ägare glaspressen samt sju formar till liitala glasbruk. Grönvik glasbruk hade redan då specialiserat sig på framställning av fönsterglas. Det var inte fråga om en gammal glaspress från början av 1840-talet, utan en press, som hade kommit med lösgods från Raumo glasbruk i Himanga, som verkade åren 1875–1879. Pressen med formarna nämns i brevväxel år 1882. Pressade glasföremål av dålig kvalitet, som härstammar från Österbotten, är högst förmodligen tillverkade i Raumo glasbruk.

Den nästa pressglastillverkaren i Finland var liitala glasbruk. Redan samma år 1881, då fabriken grundades, fick man en egen formmakare Frans A. Andersson, som år 1883 övergick till Notsjö. År 1894 fick man till liitala en ny skicklig formmakare Alfred Gustafsson. Båda kom från Sverige. Som de första finska pressglasmodellerna anses glasserierna med vapen och stormän som motiv, och de representerar de båda formmakarnas handstilar. Bl.a. i Förenta Staterna var det populärt på 1800-talet, att tillverka pressglas med nationella stormän som motiv. Man kan alltså inte anse dessa modeller för speciellt originella.

Följande glasbruk har vid något skede i sin produktion tillverkat pressglas: Notsjö 1793—, liitala 1881—, Karhula 1889—, Viiala 1890—1938, Gerknäs 1908—1925, Riihimäki 1910—1990, Kara 1918—1921, Ryttylä 1920—1937, Kauklahti 1923—1952, Kumela 1937—1983, Puristelasi Oy 1947—1954, Mäntyharju 1968—1971.

181

182

183

184

liitala 1913. Muottiseppä Alfred Gustafsson on tehnyt muotit suurmieslaseihin. Formmakaren Alfred Gustafsson har tillverkat formarna till stormän glaset.

Teksti, text: Michael Bloch, Kaisa Koivisto. Översättning: Eeva Lindholm. Näyttelyn kokoaminen, sammanställning av utställningen: Jan Kock, Aalborg Historiske Museum, Tanska, Danmark & Växjö glasmuseum/Smålands Museum, Ruotsi, Sverige. Taitto, layout Kaisa Koivisto © Michael Bloch, 1990. © Suomen lasimuseo, Finlands glasmuseum 1990 (suomalainen osuus, finska delen).